

ЖИВАЯ СТАРИНА

3(71)2011

Журнал о русском фольклоре
и традиционной культуре

Учредитель и инициатор возобновления издания
Государственный республиканский центр русского фольклора

Основан в 1890 году
Возобновлен в 1994 году

Руководитель издательского проекта
А.С. Каргин

Главный редактор **О.В. Белова**

Редколлегия:

М.В. Ахметова (зам. главного редактора)

Л.Н. Виноградова

В.М. Гацак

М.А. Енговатова

С.Ю. Неклюдов

В.Я. Петрухин

И.А. Разумова

С.М. Толстая

А.В. Чернецов

Ответственный секретарь редакции

А.С. Подгаец

Научный редактор

О.В. Трефилова

Дизайн и компьютерная верстка:

И.К. Дергунова, Т.В. Бурцева

Обработка иллюстраций:

А.А. Зернов

Производство и реализация:

Э.Р. Жукова

Издание осуществлено при финансовой поддержке Министерства культуры Российской Федерации. Государственный контракт № 701-01-41/02-11

Адрес редакции: 119034,
Москва, Кропоткинский пер., 10
Тел.: (499) 246-0233, 245-2205

Факс: (499) 246-9323

E-mail: crf@inbox.ru

(с указанием: для «Живой старины»)

Журнал зарегистрирован в Министерстве печати и информации Российской Федерации. Свидетельство № 01827 от 30 ноября 1992 г.

Подписано в печать 01.09.2011. Формат 60×90 1/8.
Печать офсетная. Бумага офсетная. Усл. печ. л. 9,0.
Тираж 3000 экз. Заказ № 113. Цена договорная

Отпечатано в типографии

ОНО «Типография Россельхозакадемии»
115598, Москва, ул. Ягодная, д. 12

Рукописи не возвращаются. При перепечатке ссылка на журнал обязательна

© «Живая старина», 2011

На 1-й стр. обложки: Дымковская игрушка, выполненная мастером А.В. Аникиным

На 4-й стр. обложки: Номерки с благопожелательными и нравоучительными надписями, сделанные гардеробщицей Н.А. Козиной (Магнитогорск)

СОДЕРЖАНИЕ

ВЕРОВАНИЯ И ОБРЯДЫ

<i>В.В. Виноградов.</i> Троицкое «венчание» коров (локальные варианты обряда)	2
<i>И.А. Бессонов.</i> Традиция передачи «святого хлеба» и «пирога счастья» в ХХ—XXI вв.	5
«Ні дзелайця сёдні нічога...» Предисловие, публикация и примечания <i>Г.И. Лопатина</i>	8
<i>И.А. Швед.</i> Семантика и символика черного цвета в мифологии белорусов	11
Костромские свадебные «наговоры». Предисловие и публикация <i>О.В. Гордиенко</i>	14
Кукольный вертеп Западной Украины в записи В.И. Шагалы. Предисловие и публикация <i>А.Э. Грефа</i> , подготовка текста и примечания <i>С.П. Сорокиной</i>	15

ФОЛЬКЛОР НАРОДОВ МИРА: ФИННО-УГОРСКИЕ НАРОДЫ

<i>Т.Г. Миннияхметова.</i> «Пограничные» локусы в народных верованиях удмуртов	19
<i>Л.Ю. Громова.</i> Символика календарных обрядов весеннего цикла южных удмуртов	22
<i>А.В. Панюков.</i> Радуга в фольклоре коми	25
<i>В.И. Рогачев.</i> «Свадьба по умершей» у эрзи и мокши	28

СОВРЕМЕННЫЙ ФОЛЬКЛОР

С песней по жизни. Публикация <i>В.Г. Смолицкого</i>	30
<i>В.С. Бахтин.</i> «Го-о-ол!» (Выкрики на стадионах)	32
<i>И.Ю. Васильев, И.В. Карасёв.</i> Традиции и профессиональный фольклор журналистов (на материале Кубани)	33
<i>М.В. Ахметова.</i> О микротопонимике города Мурома	36
<i>Г.И. Романий.</i> Региональные городские названия детской игры «сифа» (по материалам Интернета)	40
<i>М.Д. Алексеевский, Д.В. Громов.</i> «Многоуважаемый Творец...», или любовные заговоры в бутылке	43
«Я жду тебя, мой малыш-лапочка...» Предисловие и публикация <i>И.А. Филипповой</i>	45
«Карта не лошадь — к утру повезет...» Публикация <i>Г.В. Кириченко</i>	47

ИЗ ИСТОРИИ НАУКИ

<i>Д.В. Смирнов.</i> Экспедиции Е.Э. Линёвой 1901 г. в Новгородскую губернию (по материалам ее писем)	49
---	----

ЭКСПЕДИЦИИ

<i>С.Н. Амосова.</i> Материалы экспедиции в Бурштын Ивано-Франковской области	53
«Марийкины рассказы». Публикация <i>В.В. Запорожец</i>	56

ВЫСТАВКИ

«Дымковская игрушка Алексея Аникина». Публикация <i>Л.А. Аваковой, М.Н. Силаевой</i>	59
--	----

ЮБИЛЕИ

К юбилею Елены Сергеевны Новик	60
К юбилею Михаила Гершоновича Матлина	61

ОБЗОРЫ И РЕЦЕНЗИИ

<i>Л.Н. Виноградова.</i> Вера в колдунов в современной России	62
<i>И.М. Коваль-Фучило.</i> Возвращение Н.Ф. Сумцова, выдающегося исследователя Слободской Украины	63
<i>Э.П. Степанова.</i> Сравнительное исследование притчаний по покойным	64
<i>В.Л. Кляус.</i> Первый задачник по фольклористике	67
<i>О.В. Трефилова.</i> Новая литература по фольклору, этнографии, этнолингвистике	68

НАУЧНАЯ ХРОНИКА

<i>Н.Н. Вохман.</i> Летняя школа «Анализ фольклорного текста: pragmatika, семантика, морфология»	69
<i>И.А. Седакова.</i> «Внутреннее» и «внешнее» в календарных и иных обрядах: традиции и современность	70

КУКОЛЬНЫЙ ВЕРТЕП ЗАПАДНОЙ УКРАИНЫ В ЗАПИСИ

В.И. ШАГАЛЫ

Владимир Иванович Шагала¹ (1919 — около 2001 г.), записавший публикуемый ниже «сценарий для кукольного вертепа», жил на западе Львовской обл., в с. Нижанковичи Старосамборского р-на. О встрече с ним один из публикаторов писал достаточно подробно².

В.И. Шагала родился в том году, когда львовские земли отошли от Австро-Венгрии к Польше и интенсивная полонизация украинских земель еще не началась. Его детство проходило в патриархальной деревне и осталось в памяти как время абсолютной гармонии. Он был одержим идеей воссоздания мира своего детства в «полном объеме» и посвятил этому последнюю часть своей жизни. В.И. Шагала написал более десятка чудесно иллюстрированных рукописных книг о мельчайших подробностях быта своей деревни, нравах, труде, праздниках; сделал несколько вертепов с полным набором кукол и механических *шопок*; неустанно организовывал односельчан в коллективы художественной самодеятельности. Сохранился любительский фильм о праздновании Рождества в Нижанковичах, в котором колядовщики ходят со «звездой», разыгрывается рождественское действо *пастирка*, а сам Шагала поет колядки, подыгрывая себе на скрипке.

К счастью, сохранилась не только тетрадь с записью рождественского кукольного представления-вертепа, сделанная В.И. Шагалой, но и фильм 1980-х гг., в котором он разыгрывает вертеп со своими куклами по собственному сценарию, воссоздав это действие по образцу вертепа конца XIX — начала XX в.³

Публикуемый текст сохранился в архиве известного искусствоведа В.И. Новацкого, и, скорее всего, запись была сделана именно по его инициативе. Текст вертепа записан в школьной тетради в линейку (12 листов) с красной обложкой, в тетрадь вложен один дополнительный лист. На обложке надпись перьевой ручкой черной тушью или чернилами: «Сценарій для вертепу (лялькового). Українська ССР. Львівська обл. Старосамбор-

ский р-н, с. Нижанковичи. Шагала Владимир Иванович. 1988 г.» Сценарий записан черной шариковой ручкой, заголовки, ремарки и нумерация действующих лиц — красной шариковой ручкой. К сценарию прилагаются пояснения, также написанные рукой Шагалы. Вкладка с биографиями В.И. Шагалы и его супруги Н.П. Шагалы, записанными, очевидно, с их слов, написана другим почерком синей шариковой ручкой, затем следует текст колядки, написанный черной шариковой ручкой, вероятно, рукой Н.П. Шагалы.

Текст публикуется с сохранением орфографии и пунктуации оригинала; выделение действующих лиц полужирным шрифтом, а ремарок — курсивом дано редакцией.

Примечания

¹ В литературе встречается два варианта написания фамилии — Шагала и Шагало.

² Греф А.Э. Детские забавы бойков // ЖС. 2005. № 1. С. 39—41.

³ В.И. Шагала посвятил вертепу отдельную рукописную книгу с рисунками. См. об этом также: Греф А.Э. Указ. соч.; там же см. фотографию вертепа.

СЦЕНАРИЙ ДЛЯ ВЕРТЕПУ (ЛЯЛЬКОВОГО)

Дійові особи

1. Ангел
2. Цар Ірод
3. Воїн
4. Пророк
5. Смерть
6. Чорт
7. Жид Мошко
8. Цінак¹ Максим
9. Цінак Клім
10. Чарівниця
11. Пияк²
12. Тьоша
13. Козак
14. Козачка
15. Веселий оповідач³

На сцену виходить ангел. Кланяється публіці.

Ангел

Ми прийшли до вашої хати
Щоби все вам розказать,
Про чудесну новину,
Про небесну дитину.
В Вифлеємі Христос родився,
З діви Марії оплотився.
Три царі зі сходу⁴ приходять,
Дари, ладан, миро, золото
приносять.

Пастушки убогі несуть, хто
що може,
Щоб обдарити дитятко боже,

Лиш Ірод лукавий з того
засмутився⁵,
Що Цар предвічний на світ
народився.
Казав він воїнам повсюду шукати,
В пень⁶ отручаток двохлітних
стинати⁷.
За то Ірода злого бог покарав,
Смерть голову сняла, чорт душу
забрав.
Тут про Ірода злого, і дещо⁸
в дотепі⁹,
Побачете зараз в нашому вертепі.
Ангел кланяється і виходить.
На сцену виходить цар Ірод.

Ірод
Я є цар Ірод, і що то з мене за цар
коли я не знаю що то робиться у мойому
царстві.

Який то месія в Вифлеємі народився,
там спішать його всі витати¹⁰. Навіть¹¹
три царі зі сходу пішли поклонитися
тому новороденному месії.

Гей воїни, де ви там!
Входить воїн, кланяється Іроду.

Воїн
Я вас слухаю великий царю!

Ірод
Визви мені мого пророка, нехай візьме
мені книгу пророцтва і прочитає, що то
діється в мойому царстві.

Воїн
Слухаю великий царю.
Воїн кланяється і виходить.
На сцену виходить пророк, кланяється

Іроду.

Пророк

Великий царю, вже давно пророки
пророкували і тут у пророчих книгах за-
писали що має народитися месія, збави-
тель людства, цар неба і землі.

Ірод
Шо ти говориш пророще [так!], що?
Новий цар має народитися? Не дозволю
щоб у моїй країні який то новий цар ви-
ростає, убю його.

Пророк
Великий царю, а як жи його убеш?
Деж ти будеш знати, котора то божа
дитина, він убого народився, в якій то
стаєнці¹².

Ірод
А я скажу всіх малих дітей повбивати,
а між ними буде і той новонародений
месія, той новий цар неба і землі.

Пророк
Великий царю, убивати малих дітей
то є великим гріхом. Бог Єгова може тебе
за то покарати. Смерть пішле на тебе!

Ірод
Ти що пророче, царя смертю ля-
каеш¹³!

Де ж ти бачив, щоб цар смерті бо-
явся, бачиш в мене в руках гострий
меч.

Геть мені з моїх очей!
Пророк кланяється Іроду і виходить.

Ірод
Гей воїни мої, де ви там є?!

Входить воїн, кланяється Іроду.

Воїн
Я вас слухаю великий царю!
Ірод

По всій країні ідуть всіх дітей до
двохрічних вбивайте, і мій приказ стро-
го виконуйте¹⁴!

Воїн
Слухаю великий царю. Приказ буде
виконано!

Воїн кланяється і виходить.
На сцену виходить смерть.

Смерть

Що ти говориш Іроде, що? Що ти
смерті не боїшся? Не такі герої були як
ти, а смерть своєю гострою косою усім
раду дала. Хотя у тебе в руках гострий
меч, але¹⁵ твоя рука ніколи не підійметь-
ся проти смерті. За те що ти приказав
малих дітей повбивати, я тобі голову зні-
маю, а чорт прийде і твою грішну душу
до пекла забере.

*Смерть вдаряє косою Ірода по шиї, а
сама повертає і виходить зі сцени.*

Ірод в перед смертних судорогах трясе
собою.

На сцену вбігає чорт.

Чорт

Доцарювався проклятий! А ну типер
на вили і до пекла.

*Чорт вилами виштовхує¹⁶ наперед себе
Ірода. Ірод і чорт сходять зі сцени.*

*На сцену виходить жид Мошко. Тиль-
ки вийшовши на сцену, пританьзовуючи,
спиває.*

Жид

Винесло, винесло, гоп, цуп винесло.
Нашого царя чорт узяв, мене тут
принесло.

Коли б бог Єгова дав
І то ся сповняло¹⁷,
Щоб всіх таких володарів¹⁸
Чорти виривали¹⁹.

Тоді б люди добре жили
І біди не знали,
А ми жиди і з гоями
Гішефт²⁰ розвивали.

*Жид перериває пісню, глянув зі сцени
на публіку.*

Та я і не побачив що тут люди. А,
добрій вечір, вам шоновні!

А чи на сьогодня тая молода знає, хто
я такий? О, напевно²¹ ні. Я жид Мошко.
Колись я з вашими дідами, та ще з ва-
шими батьками, генллювало²², торгувала.
То вони мине вдечому ошукали²³, то
я їх ошукав. Знаєте, в торгу всяк бував.
Але чого я тут прийшов? Ага, пригадав.
Тут до мене мало прийти два цінаки,
два козаки, горох молотити. Але щось іх
нема? Де вони? Піду хиба²⁴ їх покличу.

Жид виходить.

На сцену виходить цінак.

Цінак

Гей, Максиме!

*З другої сторони на сцену виходить
другий цінак.*

Другий цінак

Я тут Кліме.

Перший цінак

А що жид казав робити?

Другий цінак

Ось тут горох молотити! Ну давай!
Цінаки молотять, при тому співають.
 Два козаки, два цінаки горох
 молотили.
 Дві куройки чубатойки до млина²⁵
 носили.

Цінак

Ти постій же, Максиме!

Другий цінак

Що таке, Клімс?

Перший цінак

Підходять різдвяні свята²⁶, а ми тут співаємо про козаків, про цінаків. Треба нам щось заколядувати і при тому молотити. Ну давай!

Молотять і колядують.

(*Тут затягли коляду дуже повільного²⁷ темпа, за ритмом мелодії так і ціпами повільно бют. Співають таку колядку.*)

Бог предвічний народився.

Прийшов днесь із небес,
 Щоб спасти люд свій весь

I утішився²⁸.

Raptovo²⁹ перестають молотити.

Цінак Максим

Ти чуєш? Хтось там щось кличе. А ну тихо, послухаймо що то там таке.

На сцену вбігає жид.

Жид Мошко

Гей, мої ви цінаки, мої козаки. Я чую, чую, як ви колядуете, та як ціпами молотите. Як ви так, під таку колядку, будете молотити то ви мені за цілу зиму того не змолотите. Тої колядки я не люблю. Ви заспівайте мені таку колядку що я чі люблю і під такі ритми молотіть.

Небо і земля, небо і земля

Нині торжествують.

Ангели й люди, ангели й люди

Весело празнують.

От то мені колядуйте, а я піду послухаю.

Жид виходить, цінаки молотять і колядують.

Небо і земля, небо і земля

Нині торжествують.

Ангели й люди, ангели й люди

Весело празнують.

Христос родився,

Бог воплотився.

Ангели співають,

Царі витають,

Поклін віддають.

Пастирі грають,

Чудо, чудо повідають.

Перестають молотити.

Цінак Максим

Знаєш що Кліме, як ми так будемо молотити, як жид захотів, то він з нас тут душу вигоне, ходім геть від него.

Цінаки виходять.

На сцену входить пияк. Ідуши хитається³⁰ від сп'яніння і співає.

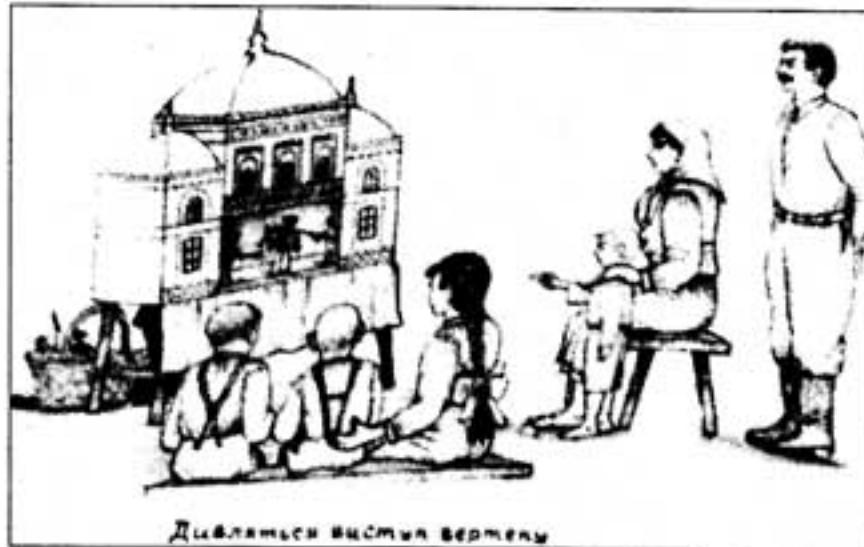
Ой хто п'є, тому наливайте.

Хто не п'є, тому не давайте.

А я буду пити й горівку хвалити.

Бо без неї я дурак! не можу прожити.

На сцену вбігає тьоща.

Дівчата виступають вертепом

Зрители вертепа. Рисунок В.И. Шагала из его рукописной книги о вертепе

Показ вертепа. Рисунок В.И. Шагала из его рукописной книги о вертепе

Тьоща

Ви дивіться добре люди! Здурів зять! Взяв бутель горілки і п'є як воду. Та в таке велике свято є гріхом так напиватися. Бог дав свято на те, щоб святкувати, а не п'янисти. Ой чорте, чорте, де ти є. Та щоб тебе вже раз чорти пірвали з твої хати то ми би мали трохи спокою.

Пияк кидаеться до тещі.

Пияк

Ти ще тут будеш на мене сварити³¹. Я тобі тут дам.

Теща раптово повертається і утікає зі сцени.

Пияк дальше хитаеться і знов співає тую пісню.

Ой хто п'є, тому наливайте,

Хто не п'є, тому не давайте.

А я буду пити й горівку хвалити.

Тут пісня все тихша і протяжлива, наче³² пияк співаючи засипає.

Бо без неї я дурак! Не можу прожити.

Пияк затикає, легко хитаеться.

На сцену вбігає чорт. Дивиться на публіку наче не замічає пияка.

Чорт

Тут десь була жінка і кликала чорта на ніч. Я добре чув як вона говорила, чорте прийди, чорте забери. Що то вона хотіла?

Чорт повертається до пияка.

A, от воно що. Тут п'яниця. В таке велике свято так бути п'яним то є великим гріхом. Маю я повне право на його душу. А ну пішов ти пияку зі мною, на мої вили, до пекла.

Чорт вилами випихає зі сцени пияка.

Чорт ще повертається на сцену і звертається до публіки з такими словами.

От і часи типер настали. Скільки ми чорти повибрали тих пияків, тих алькогольників і не каються.

Чорт виходить.

На сцену входить дівчина козачка. Козачка співає народних коломийок.

Я си заспіваю двома голосами,

Один піде полем, а другий лісами.

Той що піде полем, буде мандрувати³³,

Той що піде лісом, милого шукати.

Полюбила хлопця з далекого села,

Щоби не приходив кожного вечора.

Садилам капусту не рідко, не густу.
 Полюбила хлопця, щось ми

не до густу.

Дівчина, співаючи, проходить через сцену і виходить.

На сцену виходить козак. Ідуши, співає коломийок.

Ой на горі комарі, на долині бузокі³⁴.

Які такі до Марини, а я до Гануськи.

А в Гануськи три подушки, четверта та біленька.
 Застелила дві постелі, сама молоденька.

Ой сидів я в криміналі за таку дурницю,
 Щом си влапав за коліно молоду вдовицю.

Прийду я до церкви, стану си в одвірку³⁵.

Гляну раз на попа, десять раз на дівку.

Козак співаючи переходить через сцену і виходить.

На сцену входить дівчина козачка і співає.

Болить мене головонька, якось є причина.

Треба мені дохторика з чорними очима.

Треба не того дохторика що людей лікує,

А такого дохторика що добре цілует.

Ой варила мама борщ тай пересолила.

Ой любила мама хлопців і мене навчила.

Ой мамуня била мене и тако тримали³⁶.

Бо бачили як то хлопці мене цілували.

Дівчина дальше стоїть на сцені.

На сцену до неї виходить козак.

Козак співає.

Мило мі сі мило, на той бік дивити,

Де я си задумав дівчину любити.

Козачка

Ой чого ти не прийшов, колим ти
казала.
Цілу нічку на припічку на тебе
чекала.

Козак

Бо не міг я приступити до твоєї хати
Бо на мене чорний пес кинувся
брехати.

Козачка

Ось я того хлопця люблю що
в чорній шапчині
Як мі вчера поцілував то чую
ще нині.

Козак

Я таке дівча люблю що біле як гуся
Воно мене поцілує, я лиши
притулюся.

Козачка

Час нам милий розставатись і іти
до хати.
Бо побачуть нас тут люди будуть
обсуждати.

*Козачка и козак сходять зі сцени.
На сцену виходить веселий оповідач.*

Веселий оповідач

Звертається до публіки.

Доброго вам вечора, шановні громадяни!

Я тут трохи біля вас зупинюся³⁷ бо
думаю люблю з людьми поговорити, люблю
що веселого людям розказати. Ви
знаєте що в селі мене навіть так і призначали
Веселий оповідач. Та хотіть я не все
і веселого розказую. Ось приміром таке
про нашого сільського війта³⁸ і податок,
та хиба то було щось веселее, коли то до
плачу приходило. А було воно так. Зібрали
війт по селу з селян податок, і ті гроши
треба було відати до міста, до уряду
скарбового. Довідався війт що його сусід
збирається іти до міста, та до него підходить
і говорити. Може ти би взяв гроши
з податку і занес там до уряду. А сусід
йому на те. А ви знаєте війт що я не
грамотний, не вмію ні писати, ні читати
і де мені знати де ті гроши здавати. Та
то нічого, каже війт, там у місті когось з
людів запитаєш, де то здають податок.
Дав йому війт торбу з грішми, та наказує,
пам'ятай, здаш гроши то не забудь взяти
квитанцію, бо без квитанції не приходи.
Пішов той до міста. В місті з устрічає
якогось підланка і питає. Де тут є той
уряд що здають податки. А той панок був
то містовий жулік, той каже, я є той пан
з того уряду що збирають податки. Ходи
за мною. Той жулік запровадив хлопа з
грішми в якийсь підїзд в глухий закуток
і тут каже. До того уряду далеко ще іти.
А в мене часу нема, та знаю і ви до дому
спішете. Дайте ті гроши тут я їх візьму.
А той до панка, а війт казали що на ті
гроши треба щоб була квитанція. Та знаю
я, знаю що то треба квитанцію дати. Ось
зара виписую. Взяв панок кусок паперу
і почав там щось писати. Забрав в хлопа
гроши і дав йому квитанцію. Повертає
той з міста в село, а війт його питає. Ну
як, здав гроши? Та здав! А квитанція? Є і

квитанція! Подає квитанцію війтovi. Війт
читати умів, бо закінчив в селі аж чотири
класи і читає на квитанції таке.

Надібав³⁹ мудрий глупого
Відібрав гроши від него.

А ви пане війтє на то не зважайте⁴⁰
О новий податок ся старайте.

З того минув який час, визивають на-
шого війта чогось до міста, до уряду старо-
сти на якусь там нараду. Запряг війт коні
і поїхав. Приїзджає в село з тої наради то
посилає післанця по селу щоб всі люди з
села сходились на збори, бо є для села важ-
на справа. На збори зійшлося ціле село.
Перед селянами виступає війт та говорить.
Шановні громадяни, сьогодня мене визвали
до міста у староство на збори. І хочу
вам сказати що наш пан староста і пан
бургоміш свині! Іще раз повторяю що наш
пан староста і пан бургоміш свині! Казали
тримати в кучах, не випускати на пасо-
виська, бо на свині зайшла якась зараза.

А був у нашого війта брат. Та ви його
може і знаєте? Той що звався Назар. Йому
померла жінка і він на старші літа став
вдовець. А дітей в них не було. Був у того
Назара вірний друг, а ще до того і кум
що живе в сусідньому селі Берлогах. Якось
прийшов той кум з берлогів до кума Назара
в гости. Посиділи, поговорили про
се, про те, згадали своїх небіщак жінок.
І тут Назар каже, треба вас куме чимсь
погостити, бо то до дому дорога далека.
Пішов Назар до комори, там у бочці було
ще трохи старої квасівки. Начерп миску
тої квасівки і поставив перед кумом. Той
як съорбне тої квасівки та почав плювати.
Ви чого куме так плюєте? Та знаєте
куме, пригадав я собі таке. Якось моя небіжка
зварила квасівки, сіли ми їсти, аж
тут у квасівці зварена миш, якось впала у
квасівку що і жінка не бачила. Так мені
тая миш збридила⁴¹ що і досі плюю. Відходячи
кум запрошує кума до себе в гости,
домовились що той на другу неділю при-
йде. Прийшов той кум до хати та думає за
гостину, чим погостити кумом. Пішов він
в город та накопав хріну, стер його цілу
миску, а тепер чекає гостя. Прийшла неділя.
Приходить кум до кума в гости. Ти-
пер вже Назар пішов у гости в Берлоги.

Посідали, поговорили про се, про те,
згадали своїх небіжчиків жінок, а накінець
буде кум кума гостити, тай поставив миску
з хріном. Тай як ковтне⁴² того хріну аж
сльози з очей потекли. Ви чого куме пла-
чете? Та знаєте куме, пригадав я свою небіжку,
яка то файна була жінка та і плачу.

Ой розбалакав я ся тут перед вами а
забув що мене жінка до крамниці⁴³ післала.
Колись ми ще зустрінемося, ще вам
богато всього наговорю, а пока зіставай-
те здорові бо я спішу.

*Веселий оповідач виходить. На сцену
входить ангел. Кланяється публіці.*

Ангел

Бажаю вам нині веселих свят
святкувати
Хай в вашій хаті господь витає!
Христос ся раждає!

Ангел кланяється і виходить.
Кінець.

ПОЯСНЕНИЯ

Колись бувало розмову ляльок у вер-
тепі проводило двох, так щоб в розмові
між особами мінявся голос особи.

Тут народні коломийки, як в змісту
так і в мелодії були різні. В кожному селі
інші. Всі коломийки підбирались більш
гумористичного смісту [видимо, должно
быть «сміслу»].

Також веселий оповідач, розказую-
чи все з народного гумору, та анекdotів.
Також можно міняти теми, як хто зуміє
який інший гумор.

Можно продумувати і інші ріжні
сценки, діючи особи, та їхні діалоги.

Тут будуть не зрозумілі слова.

Тут парубок козак співає, загадує пти-
цю бузько, то є аїст. Жид співає слова
гішефт, то означає гендель, торг. Там же
і слово гой. То жиди називали негра-
мотних селян.

[Указан поштовий адрес.]

Шагало Владимир Иванович, род.
в 1919 г. в Польше с. Клоковиці (3 км
от Нижанковичей), образование — 4 кл
(экстерном сдал 8 кл. в г. Перемышле), в
1946 г. во время переселения переехал на
тер. СССР в с. Нижанковичи. Работал
художником на мебельной фабрике и в
кинотеатре. Художник и музыкант-само-
учка. Этнографией занимается с 1970 г.

Шагало Нина Павловна род. в 1926 г.
в Житомирской обл., Коростешевском
р-не, образование 9 кл.

В Киеве 1943—1944 курсы киномех-
аников, в Нижанковичах — киномех.,
впоследствии на мебельной ф-ке. 3 детей.

С. Трушевичи Старо-Сомборского
р-на. Колядки — все взрослое население
и дети села. «Пастирка» (Царь Ирод) —
мальчики 15—17 лет.

С. Нижанковичи — церковный хор
(впервые на нужды церкви). «Пастирка»
— мужчины 32—18 лет (впервые текст
В.И. Шагало).

Колядка, спетая Н.П. Шагало⁴⁴

Тиха ніч, святая ніч
Уродився Божий син
Він прийшов, щоб викупити
Людськи душі ізбавити
Людський рід спасти.

Тиха ніч, благая ніч
А в вертепі там над жлобом
Коло Ісуса мати його
Нахилилася⁴⁵ і молилася.

Примечания

¹ Работник, батрак (простореч).

² Пьяница (разг.).

³ Рассказчик, повествователь.

⁴ С востока (схід ‘восток’).

⁵ Опечалился, смутился, огорчился.

⁶ До основания (разг.).

- ⁷ Срезать, рубить, отсекать голову.
- ⁸ Кое-что, немного, малость (разг.).
- ⁹ Ради шутки (разг.) (*дотеп* разг. ‘ос-
трова, шутка’).
- ¹⁰ Приветствовать, поздравлять.
- ¹¹ Даже.
- ¹² В каком-то хлеву (диал.) (*стаенц*
‘хлев’).
- ¹³ Пугаешь (от *лякати*).
- ¹⁴ Исполните, выполните (от *викону-
вати*).
- ¹⁵ Но; а; да.
- ¹⁶ Выталкивает, выпихивает (*виштов-
хувати*).
- ¹⁷ Исполнилось (разг.) (*сповнювати*
‘превращать в жизнь, исполнять’).
- ¹⁸ Властелинов (от *володар*).
- ¹⁹ Удаляли (разг.) (*виривати* ‘выры-
вать; (разг.) удалять’).
- ²⁰ Торговля (простореч.; из идиша).
- ²¹ Наверно.
- ²² Занималось торговлей (от *гендулю-
вати* (презр.)).
- ²³ Обманули, надули (разг.) (от *ошу-
кувати*).
- ²⁴ Пожалуй, что ли, наверное (про-
стореч.)
- ²⁵ До мельницы (от *млин*).
- ²⁶ Букв. ‘рождественские праздники
(святые дни)’ [три дня. — *Примеч. ред.*].
- ²⁷ Медленного, тихого, плавного (от
повільний).
- ²⁸ Утешился (от *утішитися*).
- ²⁹ Внезапно, неожиданно.
- ³⁰ Качается, шатается (от *хитатися*).
- ³¹ Бранить, ругать.
- ³² Будто, как будто, словно.
- ³³ Путешествовать, странствовать,
скитаться, уходить.
- ³⁴ Аисты (диал.) (от *бузок*).
- ³⁵ У дверного косяка (*одвірка* ‘двер-
ной косяк’).
- ³⁶ Держали (от *тримати*).
- ³⁷ Остановлюсь (от *зупинятися*).
- ³⁸ Сборщика налогов, управляющего
(от *вйт*).
- ³⁹ Встретил, нашел, напал на (от *на-
дібати*).
- ⁴⁰ Не обращайте внимания (*зважати*
‘принимать во внимание, обращать вни-
мание’).
- ⁴¹ Опротивела, вызвала отвращение
(от *збриднути*).
- ⁴² Глотнул (от *ковтати*).
- ⁴³ В лавку, магазин (от *крамниця*).
- ⁴⁴ Заголовок представляет собой при-
мечание, приписанное сбоку на листе
тем же почерком, которым написана
биография.
- ⁴⁵ Наклонилась, согнулась.

Предисловие и публикация

А.Э. ГРЕФА, канд. хим. наук;

Центр детского творчества

«На Вадковском»;

Подготовка текста и примечания

С.П. СОРОКИНОЙ,

канд. филол. наук;

Ин-т мировой литературы РАН

(Москва)